כל כנויי פרק ראשון נדרים ג.

אלא לאו דווקא זימנין מפרש ההוא דפתח ברישא זימנין ההוא דסליק מפרש ברישא ואיבעית אימא ידות [א]איידי דאתיין מדרשא מפרש להון ברישא וליפתח הדין ברישא מיפתח פתח בכינויין דאורייתא ברישא והדר מפרש ידות דאתיין ליה מדרשא הניחא למאן דאמר [ב]כינויין לשון נכרים הן אלא למ"ד לשון שבדו להן חכמים להיות נודר בו מאי איכא למימר מי קתני ידות ולאו חסורי קא מחסרת לה אקדים נמי ותני ידות כל ידות נדרים כנדרים וכל כינויי נדרים כנדרים ואלו הן ידות האומר לחבירו ואלו הן כינויין [ג]קונם קונח קונס וידות היכא כתיב [ד]איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' ותניא נזיר להזיר לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות אין לי אלא בנזירות בנדרים מנין ת"ל איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' מקיש נזירות לנדרים ונדרים לנזירות מה נזירות עשה בו ידות נזירות כנזירות אף נדרים עשה בהם ידות נדרים כנדרים ומה נדרים [א]עובר בבל יחל ובבל תאחר אף נזירות [ב]עובר בבל יחל ובבל תאחר ומה נדרים [ג]האב מיפר נדרי בתו [ד]ובעל מיפר נדרי אשתו אף נזירות [ה]האב מיפר נזירות בתו ובעל מיפר נזירות אשתו מ"ש גבי נזירות דכתיב נזיר להזיר נדרים נמי הא כתיב לנדור נדר והיקישא למה לי אי כתב נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר כדקאמרת לא צריך היקישא השתא דכתיב לנדור נדר [ה]דברה תורה כלשון בני אדם הניחא למאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם אלא למאן דלית ליה דברה תורה כלשון בני אדם האי לנדור נדר מאי עביד ליה דריש ליה לעשות ידות נדרים כנדרים ומקיש נזירות לנדרים נזיר להזיר דריש ליה מלמד

שהנזירות

רש"י

אלא לאו דוקא(א). הא דאמרת דתנא לא דייק להי מפרש ברישא דזימנין מפרש וכו': **וליפתח.** בגווייהו וליתני ברישא כל ידות נדרים (ב) הואיל דחביבי ליה: **כינויין לשון נכרים.** דבהני לשונות נדרי נכרים כקונם קונח קונס שיש לשון שקורין לקרבן קונס ויש לשון שקורין לקרבן קונח וכן השאר. (ג)[ומש"ה] קא חשיב להו וה"ה לכל לשון הנודר אדם מיחייב והא דקא מנו חכמים הני לשונות משום דבהני לשונות בקיאין וכיון דאיכא נכרים דנדרי התורה אסרה בכל לשון דקאמר דהא הוי נדר: **אלא לריש לקיש דקאמר לשון שבדו להם חכמים.** דחכמים תקינו הני לשונות להיות נודר בו: **מאי איכא למימר.** היכי מצי אמרת ידות איידי דאתיין מדרשא הא תרוייהו בין ידות בין כינויין מדרשא אתיין דמדרבנן נינהו: **מי קתני ידות.** הא לא קתני במתני' וידות נדרים כנדרים אלא חסורי מיחסרא לה דאמרת לעיל חסורי מיחסרא וכו' וכיון (ד) דאמרת הכי תני נמי ברישא כל ידות נדרים כנדרים וכיון דפתח להו ברישא להכי מפרש נמי להו ברישא: **וידות היכן כתיבן.** היכא כתב להו קרא דדריש להו מיניה דאמר (רישא) מדרשא אתיא ולא כתיבי ממש דא"כ הוו להו מדאורייתא: **נזיר להזיר.** דמצי למיכתב כי יפליא לנדור נדר נזיר אלא מלהזיר דרשינן לעשות כל כינויי נזירות [כנזירות] דבכל כינויי לשון דמזיר הוי נזיר. והתם במסכת נזיר(ז) מפרש ידות נזירות וכינויי נזירות: **מה נדרים עובר בבל יחל.** דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל): **ובבל תאחר.** דכתיב כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר (ה) (דברים כג): **הא כתיב לנדור נדר.** ונידרוש נמי מלנדור לעשות כינויי נדרים כנדרים: **והיקישא למה לי.** דאמרת מקיש נדרים לנזירות הא מצינן למידרש מקרא גופיה: **לנדור נדר.** הכי משתעו בני אדם ודברה תורה כלשון בני אדם וליכא למידרש מינה כלום: **לא דברה תורה כלשון בני אדם.** דכל היכא דכתב ייתור לשון כהאי גוונא לדרשא קא אתי ולא משום דמשתעי בלשון בני אדם:

שהנזירות

ר"ן

בכור לנחלה. ליטול פי שנים: **ואין בכור לכהן.** שיהא טעון פדיון. ומפרש בפ' יש בכור לנחלה(ה) דהיינו הבא אחר הנפלים וכן נמי מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה: **בכור לכהן ואינו בכור לנחלה:** כגון שהיו לו בנים ונשא אשה שלא היו לה בנים: **משום דאוושן ליה מפרש הא דפתח ברישא.** אוושן כלומר שדייהן מרובין כדאמרינן בר"ה (דף לה.) דאוושי ברכות. הילכך אי מפרש להו למפרע אתי למטעי ולעולם אי לאו משום האי טעמא סדרא דווקא לפרושי ההוא דסליק מיניה. ומקשינן והא כמה בהמה יוצאה וכו'(ו): **אלא לאו דוקא (קתני) ומנין מפרש וכו'.** נ"ל דלהכי משני סדריה תנא לאשמועינן דליכא קפידא במילתא וכל תנא דתני כדבעי שפיר דמי וליכא בהא מילתא משום ומבחר לשון ערומים (איוב טו): **ואי בעית אימא ידות דאתיין ליה מדרשא וכו'.** נ"ל דהכי קאמר ודאי דליכא קפידא במילתא כדקאמרת דבהא ליכא למפלג דמתנייתא מוכחי שפיר מיהו במתני' לא תימא חדא מינייהו נקט אלא בדוקא אקדים ידות משום דאתיין מדרשא: **כי פתח פתח בכינויין דאורייתא.** שכן דרך התנא להתחיל בדברים הידועים והפשוטים: **אלא למ"ד לשון שבדו חכמים להיות נודר בו.** שחדשום מלבם מלשון אשר בדא מלבו (מלכים א יב): **להיות נודר בו.** מפרש לקמן (דף י.) שלא יאמר קרבן חיישינן שמא יזכיר את השם דהשם סמוך גבי קרבן כדכתיב קרבן לה'(ז) ושמא יזכיר את השם ולא יזכיר קרבן ונמצא שהוציא ש"ש לבטלה ולכך חדשו לשונות הללו: **מאי איכא למימר.** דאע"ג דמדאורייתא נמי הם כמו שכתבתי במשנתנו אפי' הכי אינן פשוטים יותר מידות כדי שיתחיל בהם אדרבה ידות פשיטי טפי דאתו מדרשא: **אקדים נמי ותני ידות ברישא.** השתא משום דוחקין הדרי ממאי דנקט בפשיטותא בכולה סוגיין דאי חסורי מחסרא רישא דמלתא לא מחסרא ואמרינן דלמ"ד לשון שבדו חכמים הוי רישא מחסרא ואמרינן דמפרש תנא מאי דפתח ביה דהאי ואי בעית אימא ה"ק דתנא דמתניתין סדרא דוקא נקט לפרושי ידות ברישא למר מהיכא דסליק מיניה משום דאתיין ליה מדרשא וכנויין לא צריכי לפרושי ולמר מהיכא דפתח ביה משום לידות אתו מדרשא ולאוי להקדימן לכנויין שאינן אלא לשון שבדו חכמים: **ה"ג לעשות ידות נזירות כנזירות.** ול"ג כנויי נזירות כנזירות דממ"נ לאו מקרא נפקי דאי לשון נכרים הם לא צריכי קרא ואי לשון חכמים הם היכי נפקי מקרא: **ומה נדרים עובר בבל יחל ובל תאחר.** אם אמר ככר זה עלי איכא בל יחל ואי נדר להביא קרבן איכא בל תאחר: **הבעל מיפר נדרי אשתו:** נדרי ענוי נפש ודברים שבינו לבינה וכדאי' בספרי [פ' מטות ל יד]: **מיפר נדרי בתו.** כדכתיב (במדבר ל) ואם הניא אביה אותה: **הבעל מיפר נדרי אשתו.** דכתיב (שם) ואם הפר יפר אותם אישה ביום שמעו: **דכתיב נזיר להזיר.** דלאו אורחיה דקרא הכי דלעולם המקור קודם אל שם הפעולה כדכתיב לאסור איסר [שם] לקיים כל דבר [רות ד]: **הניחא למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם וכו'.** ואף על גב דאיכא למדרש לא דרשינן כדמוכח בפ"ב דב"מ (דף לא:): **לנדור נדר מאי עביד ליה.** דהא נפקא ליה מהיקישא דנזירות. ונראה לי דמש"ה מקשה הכא לנדור נדר מאי עביד ליה ולעיל בסמוך אקשי היקישא למה לי (אי) משום דכי היכי דאמרינן בריש פ"ק דקדושין (דף ד.) דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ה"נ מילתא דאתיא בהיקישא אפשר טרח וכתב לה קרא ובריש איזהו נשך [ב"מ סא.] **א)** אמרי' מילתא דאתיא בג"ש טרח וכתב לה קרא ומש"ה לא מקשי ברישא לנדור נדר מאי עביד ליה דאפשר לחוי דאע"ג דאקשינהו רחמנא טרח למכתב בכל חד רבויא לידות ומש"ה אקשי ליה דעדיפא מינה דכיון דכתב רחמנא בכל חד ריבויא לידות למה ליה לתנא לאסמוכי אהיקישא אבל בסמוך לבתר דפריש הש"ס דלמ"ד דברה תורה כלשון ב"א איצטריך היקישא קא בעי למ"ד לא דברה לנדור נדר מאי עביד ליה דלא מצי למיפרך אליביה היקישא ל"ל דהא לא שמעינן ליה לדידיה דמפיק להו לידות מהיקישא דברייתא אליבא דמ"ד דברה אתיא מיהו פריך ליה כיון דע"כ הקישן הכתוב לנדור נדר מאי עביד ליה דאע"ג דאפשר דטרח וכתב קרא בכל חד וחד רבויא ולא סמך אהיקישא מ"מ כל היכא דאיכא למדרש דרשינן כדאמרינן התם פ"ק דקדושין גבי מילתא דאתיא בק"ו:

שהנזירות

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' נדרים הל' ה:
ב מיי' פ"א מהל' נזירות הל' א:
ג מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' ו טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' א:
ד מיי' שם הל' מ טוש"ע שם סעי' ב:
ה מיי' פי"ב מהל' נזירות הל' יח:

תורה אור השלם

ו. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה: במדבר ו ב

תוספות

אלא למאן דאמר לשון שבדו חכמים. תימה דפרשינן במתני' דקתני חכמים שבלשון יהיה מושב יחל עליה מן התורה י"ל מ"מ אין דינם פשוט יותר מידות ובדין היה להקדימן אמאי לא אקדמינהו: עוד אומר ר"י בשם רבי יואל דבירושלמי איתא בהדיא למאן דאמר לשון שבדו חכמים דאינו מביא קרבן על כינוי נזירות וכינוי נזירות אינו כנזיר אלא לענין מלקות: **הכי נמי אקדים ותני ידות ברישא.** ול"ע כי מתחלה היה קשה לגמרא ברישא ועתה מגיה: (לעיל) וידות. דאמר לעיל דאתיא מדרשא מהיכא נפקא: **לעשות כינוי נזירות כנזירות.** לא מיבעיא קרא יתירה דודאי הם מן התורה ולא איצטריך היתר רק לידות (ולא) [דהא] מגופיה דקרא שמעינן הכינויים וכבר הוכיחה דבהקיש דסיפא לא מוכר כינויין כן פירש ה"ר אליעזר דיתור דאיצטריך למדרש ידות נזירות כנזירות: **אף נזירות עובר בבל יחל תאחר.** ולקמן קאמר כל תאחר לנזירות היכי משכחת לה: **אי כתב נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר כדקאמרת.** שכן דרך המקראות לכתוב שם דבר כמו עשה יעשה אמר אמרתי ומדבר דכתב נזיר להזיר כדכתיב לנדור נדר אורחיה דקרא הוא וליכא יתורא ודברה תורה כלשון בני אדם: **הניחא למאן דאמר נזירות הא על נזירות.** פלוגתא היא בפרק בני דמכילתין (דף יז) ואומר ר"י דלקמן מוכח דהיינו להאמר הריני נזיר הריני נזיר למחר דכלי עלמא לא פליגי דהיינו שתי נזירות מינו דחיילא על יום אחד חיילא על כולו ובי פליגי באומר הריני נזיר היום הריני נזיר וכו' יש לפרש פלוגתא:

מסורת הש"ס

א) [יבמות כ: ושם נסמן], ב) [לקמן י.], ג) [קדושין יז: ושם נסמן], ד) [כ.], ה) [בכורות מג.], ו) [ע"כ שייך לדף כ:], ז) [ויקרא א].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא לאו דוקא הוא הא: (ב) ד"ה וליפתח וכו' ידות נדרים כנדרים הואיל: (ג) ד"ה כינויין וכו' וכן השאר והכי קא חשיב וכו' דנדרי הכי התורה אסרה: (ד) ד"ה מי קתני וכו' וכיון דאמרינן: (ה) ד"ה ובבל תאחר וכו' לא תאחר לשלמו הס"ד:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] ר"נ ד"ה לנדור נדר. ובריש איזהו נשך אמרי' מלתא דאתיא בג"ש טרח וכתב לה קרא וכו'. נ"ב עיין בספר תק נתן במס' זבחים דף מז ע"א בלשון רש"י ד"ה אין תלמדין מ"ש על דברי הר"ן אלה:

◆

מוסף רש"י

כינויין לשון נכרים הן. דהכי משתעי אומות, וכי נדרי או משתעבי משתעו בהני לשונות וישראל נמי כי אמר נהאי לישנא מיתסר, דהתורה אמרה כי ידור, בכל לשון דנדר (לקמן י.) שהם לשונות מומחים לקצת לשונות של שבעים לשון, ומאחר שהנדר אין צריך לשון הקודש, כל הנודר בהם הואיל ולשון מומחה הוא אצל קצת לשונות נדר גמור הוא מן התורה, והוא הדין בשאר לשונות הגוים, שכל שנדר בהם נדר גמור הוא מן התורה, ולא תפסו ג' לשונות שהוזכרו אלא שהם קרובים ללשון הקודש (מאירי בשוו). **לשון שבדו להן חכמים.** הני לשונות מאלו להם חכמים שיהו נודרין בהן (שם). **קונם.** שאמר קונם ככר זה עלי (שם).

◆

פירוש הרא"ש

ואיבעית אימא ידות איידי דאתיין מדרשא כו'. כלומר ודאי האי טעמא איתיה דלא דק תנא וזמנין דפריש במאי דפתח וזימנין במאי דסליק ומיהו הכא איכא טעמא אמאי פתח בידות: **כינויין לשון נכרי' הם.** הרי עיקר הדבר בלשונם: **לשון שבדו להם חכמים.** כמו (מלכים א יב) כחדש אשר בדא מלבו תקנו לידור בל' הזה כדי שלא ירגילו להזכיר ל' קרבן כדי שלא יאמר קרבן לה' כי רוב המתפיסים בנדר היו מתפיסין בקרבן לכך תקנו לו כנויי: **וידות היכא כתיבן.** דקאמרת דאתיין מדרשא: **נזיר להזיר לעשות ידות נזירות כנזירות.** כנוי נזירות כדי נסבה דלמאן דאמר שבדו להם חכמים הוי מדרבנן ולמ"ד ל' נכרים לא בעי קרא ועוד דתרוייהו לא נפקי מחד קרא וכן לא קתני אלא מה נזירות עשה ידות נזירות כו' וכנויי לא מדכר: **עובר בבל יחל.** דכתיב לא יחל דברו: **ובבל תאחר.** דכתיב כנדר לא תאחר לשלמו: **אי כתיב נדר לנדור בדכתיב נזיר להזיר כו'.** והוה דרשינן מיניה ידות אבל השתא דכתיב לנדור נדר דברה תורה כלשון ב"א שכן דרך המקרא לכתוב המקור ואחר כך שם הדבר ופירושו כמו לעשות מעשים ולשון ב"א לכפול דבריהם על דרך זה ולית כאן לישנא יתירא לדרשא: **הניחא למ"ד ד"ת בו'.** פלוגתא בפ' אלו מציאות (דף לא:) ובפ"ק דקידושין (דף יז:) ובפ' ד' מיתות (דף סד:):